

COVID-19 PANDEMİSİNİN ÇOCUK ÇİZİMLERİNE YANSIMALARI

Emrah PEK

Arş.Gör.Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, pek.emrah@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2656-052X

Pek, Emrah. "COVID-19 Pandemisinin Çocuk Çizimlerine Yansımaları". idil, 88 (2021 Aralık): s. 1737–1746. doi: 10.7816/idil-10-88-03

ÖZ

Bu araştırmada, 4. ve 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisine ilişkin algılarını ve yaklaşımlarını belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden birisi olan olgu bilim (fenomenoloji) çalışması, araştırmaya en uygun yöntem olarak planlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Van il merkezinde 4. ve 5. sınıf düzeyinde öğrenim gören toplam 100 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 50'si dördüncü sınıf, 50'si ise beşinci sınıfta öğrenim görmektedir. COVID-19 pandemisinin çocuk çizimlerine yansımalarını belirlemek amacıyla, öğrencilerin çizimleri ve çizimlerine yönelik kendi açıklamaları araştırma verileri olarak değerlendirilmiştir. Çalışma grubunda bulunan öğrencilerden pandemi koşullarına uyularak veriler toplanmıştır. Bu süreçte öğrencilerden COVID-19 pandemi sürecine yönelik deneyimlerini açıklayan bir çizim yapmaları istenmiştir. Elde edilen nitel veriler (çizimler) içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, basın-yayın organlarında çıkan haberlerin çocuk dünyasında da karşılıklarının bulunduğu, pandeminin resimlere yansıma şekillerinde bu haberlerin etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Her iki öğrenci grubunun resimlerinde de özellikle maske ve mesafe konulu betimlemelerin bulunduğu görülmüştür. Çocukların çevre ile ilişkilerinin ilk dönemlerinde karşılaştıkları pandemi sürecinin, resimlere korkuların yansıması olarak aktarıldığı, hastalanma ve çevrelerine virüs bulaştırma korkusu şekline ifade edildiği dikkati çekmiştir. Pandeminin ilk dönemlerinde oluşturulan "14 kuralı"nın çocukların öğrendikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 pandemisi, çocuk resimleri, şematik dönem çocuk resimleri, gerçeklik dönem çocuk resimleri

Makale Bilgisi:

Geliş: 14 Ağustos 2021

Düzeltilme: 28 Eylül 2021

Kabul: 26 Ekim 2021

© 2021 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

İnsanlık 2020 yılında, başka hiçbir dönemde tam olarak karşılığı bulunmayan ve sonuçları benzemeyen bir felaket ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. İlk tanımlandığı tarihlerden itibaren konu; insanı ve insanın oluşturduğu sistemleri etkileyen yönleriyle bilimsel olarak birçok alanın gündemi haline gelmiştir. Çin'in Wuhan eyaletinde hastalığın, insan vücudundaki etkilerinin görülmesinden hemen sonra 13 Ocak 2020 tarihinde korona virüsün (COVID-19) bilimsel tanımı yapılmıştır (T. C. Sağlık Bakanlığı Resmi Web Sitesi, 2021). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2021a) tarafından 11 Mart 2020'de küresel pandemi ilan edilmiştir. Bilim insanlarının etkin çalışmaları sonucunda insanlık için çaresizlik; yerini tanımlara bırakmış, kademeli olarak alınan tedbirler sonrasında toplumsal hayat değişikliklere uğramıştır. Pandeminin etkisi ile ortaya çıkan toplumsal hayat karmaşası, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kendini hissettirmiş ve düzenlemeler zorunlu bir hal almıştır. Temizlik ve toplumsal ilişki biçimleri dahil birçok yeni kural, alınan önlemlerin başında gelmiş, vaka sayılarının artması sonrasında toplumsal izolasyon zorunlu olarak uygulamaya koyulmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2021b) 31.10.2021 verilerine göre, dünya genelinde 245.373.039 tanımlanmış vakanın 4.979.421'i ölümle sonuçlanmıştır. Türkiye için ise Sağlık Bakanlığı 31.10.2021 verileri ile 7.601.626 vakadan 67.225 vaka ölümle sonuçlanmıştır. Tanımlandığı günden itibaren toplumsal yaşantıda birçok değişikliğe neden olan pandemi koşullarının etkileri devam etmekte; çalışma hayatı, eğitim ve özellikle sağlık alanında yeni kararlar alınmaktadır. Bununla birlikte ne zaman sona ereceğine dair bir öngöründe bulunmak oldukça güçtür.

Vaka sayılarının arttığı dönemlerde özellikle basın-yayın organlarında konuşulan konuların başında sağlık sistemi ve yeterlikleri gelirken, gündemin ikinci en önemli konusu olarak insanların yan yana olduğu alanların başında gelen eğitim ortamları ve bu ortamlarda pandemiye karşı nasıl tedbirler alınacağı olmuştur. Bireyler koşullarını, virüsten korunma ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek üzere düzenlerken, bu süreç aynı zamanda beraberinde psikolojik yükler de getirmiştir. Özellikle dezavantajlı gruplar ve gelişim çağındaki öğrenciler durumdan en fazla etkilenenler olmuştur. Bilim insanları tarafından, yaşanılmakta olan pandemi süreci birçok konu başlığı üzerinden değerlendirilebilir fakat makalenin konusu özelinde COVID-19 pandemi sürecinin, eğitim sürecinin başında sayılabilecek 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin dünyasından nasıl algılandığı incelenecektir. Pandemi ve virüs kavramlarının bunun yanında alınan tedbirlerin somut işlem dönemindeki çocuklar açısından değerlendirilmesi önemlidir. Bu amaç doğrultusunda, pandemi sürecinin 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin resimlerinde hangi imgelerle yansıtıldığı değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Çizim yaparak ifade etme yöntemi gündelik hayatın sıradan bir etkinliği olarak kabul edilebilir. Tarih boyunca bir insan eylemi olan resim, sanatsal/profesyonel alan olarak da varlığını sürdürmüştür. Etki alanı bu kadar geniş bir eylemin çocuk dünyasında da karşılığı bulunmaktadır. Bununla beraber yeni bir konu başlığı olmasa da gelişim çağındaki bireylerin resimlerinin içeriğinin günümüzde daha fazla önemsenmesi gereken bir araştırma alanı olduğu düşünülmektedir. İnsanların yaşam algısının gelişim çağında şekillenmesi, bu dönemin üzerinde çok çalışılan bir alan olmasına sebebiyet vermiştir. Özellikle sanat eğitimi uzmanlarının ve psikoloji alanının ilgilendiği bu konu, çocuk dünyası hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Çocuklar için resim, duygularını göstermenin bir yoludur. Çocuğun iç dünyasının anlaşılması, iç çatışmalarının ortaya çıkarılması, onun çok yönlü gelişiminde önemli bir etmendir. Bu yönüyle çocuk resimleri çocuğun tanınmasında, gelişmesinde ve ruh sağaltımında araçsal bir işleve sahiptir (Kırıçoğlu, 2002: 56). Çocuklar, duyumdan algıya, algıdan kavrama, somuttan soyuta, genelden özele doğru gelişirken, çevreden edindikleri malzemeyi ussal olarak işlemleyerek herhangi bir anlatım biçimiyle dışarı aktarmaktadırlar (Kırıçoğlu, 2002: 76). Çocuk; resimleriyle, dünyasının bir parçasını yansıtmaktadır. Bu yansıtışı gerçekleştirirken, yaratıcı bir çalışma için özel bir uyarıma gereksinim duymazlar. Her çocuk, resimlerini herhangi bir engelleme olmaksızın kendisinde var olan yaratıcılık dürtüleriyle oluşturur (Arıcı, 2010: 16). Kişilik, zekâ, çevre algısı, iç dünyanın ortaya çıkarılması gibi birçok konu başlığında çocuğu tanımak için işlevsel bir özelliğe sahip olan çocuk resimlerinin, görüldüğünden çok daha fazla içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Birçok bilim insanı, çocuk resimlerini değerlendirmek ve kategorize etmek adına çalışmalarda bulunmuşlardır. Çocuğun sanatsal gelişim evreleri başlığında kuramsallaştırılmaya çalışılan bu araştırmaların en önemli öncüleri, Rouma (1903), Kerschensteiner (1905), Luquet (1913) ve Lowenfeld (1947) olarak değerlendirilebilir (Yavuzer, 2005: 22).

Çocuk resminin gelişim aşamaları 5 grupta toplanabilir:

Karalama Evresi (2-4 Yaş): Bu dönemde çocuk serbest bir şekilde, karalama eylemi içerisinde. Bütünlüğü olmayan basit figürlerle ve genellikle dairesel hareketlerle, keyif alarak çizimleri dünyayı tanıma

aracı olarak kullanır (Arıcı 2010, Kutluer 2015)

Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş): Bu dönemde çevre ile bağ kurabilen çocuk, çizimlerinde daha bilinçli ve tanınabilecek biçimler çizmeye başlar. Biçim ve şekiller konulu olmaya başlar fakat çizimlerin biçim ve şekillerin kesin tanımları yoktur (Gürtuna, 2004, Yavuzer, 2005).

Şematik Dönem (7-9 Yaş): Çevresi ile ilişki kurabilen çocuk, bu dönemde çizimlerinde kavramsal ilişkiler arar. "Bu dönemdeki çocuk, insanları, renkleri, nesneleri ve boşluğu "kavramlaştırır". Psikolojik gelişimine uygun bir biçimde oluşan bu kavramsallaşmayı, birtakım görsel şemalarla dışa vurur" (Lowenfeld ve Brittain, 1964: 166).

Gerçeklik Dönemi (9-12 Yaş): Ayrıntılı çizimlerle varlığını ortaya koyabilen çocuk, bu dönemde doğruyu çizme eğilimindedir. Şematik genellemeden artık tatmin olmaz. Resimlerinde sebep- sonuç ilişkisi kurma yönelimi gösterir (Yavuzer, 2005: 65).

Görünürde Doğalcılık Dönemi – Mantık Dönemi (12-14 Yaş): Ergenlik evresi olarak da ifade edilen bu dönem, çalkantılıdır. Çevresinden haberdar olan çocuk, kendisini kabul ettirme çabasıdadır ve cinsel özelliklerinin farkındadır. Çizimlerinde ayrıntıya önem verir, orantı boyut ve derinlik hissi verebildiği çalışmalar ortaya koyabilir (Yavuzer, 2005: 67).

Öte yandan literatür tarandığında COVID -19 pandemisi ve eğitim ile ilgili çok sayıda çalışma yapılırken (Serçemeli ve Kurnaz, 2020; Hiçyılmaz, Yahya, 2020; Erkut, 2020; Hiçyılmaz, ve ark., 2015;) 4. ve 5. sınıf yönelik bu tür bir çalışma olmadığı görülmektedir. Resim ve çizimlerin çocukların duygu ve düşüncelerini yansıtmadaki yeri ve önemi dikkate alındığında bu çalışmanın kaynak olarak sonraki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada COVID-19 pandemisini yaşayan çocukların, çizimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma problemlerinin yanıtları aranmıştır.

1. COVID-19 pandemisinin 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin resimlerine yansımaları nasıldır?
2. COVID-19 pandemisinin 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin resimlerine yansımaları nasıldır?

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Bu desen daha çok deneyimlerinin altında yatan temel yapıyı elde etmek için (Merriam, 2013) tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Van il merkezinde 4. ve 5. sınıf düzeyinde öğrenim gören toplam 100 öğrenciden oluşmuştur. Öğrencilerin 50'si dördüncü sınıf, 50'si ise beşinci sınıfta öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Süreci

Çizimler insanların deneyimlerini duygularını araştırmacılara aktarılmasına kolaylık sağlamaktadır (Søndergaard & Reventlow, 2019). Ayrıca çocuklar çizimlerinde kendileri ile ilgili birçok bilgiyi yansıtmaktadır (Buyurgan ve Usal, 2018: 43). Bu açıdan çocuklar için en uygun veri toplama araçlarından biri resim çizdirmektir (Canosa ve Graham, 2016). Bu çalışmada COVID-19 pandemisinin çocuk çizimlerine yansımalarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiş, öğrenci çizimleri ve çizimlerine yönelik kendi açıklamaları araştırma verileri olarak değerlendirilmiştir. Çalışma grubunda bulunan öğrencilerden pandemi koşullarına uyularak, etik usul ve esaslar çerçevesinde veriler toplanmıştır. Bu süreçte öğrencilerden COVID-19 pandemi sürecine yönelik deneyimlerini açıklayan bir çizim yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin çizim yapabilmeleri için A4 boyutunda resim kâğıdı, boya, kalem vb. temin edilmiştir. Öğrencilerin çizimlerine yönelik herhangi bir süre sınırlandırılmasına gidilmemiştir. Bir sonraki aşamada öğrencilerden çizimlerini açıklayacak birkaç cümle yazmaları istenilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen nitel veriler (çizimler) içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu çerçevede birinci aşamada çizimlerin biri eğitim bilimleri uzmanı, ikisi sanat eğitimi uzmanı olmak üzere üç araştırmacı tarafından incelenmesine karar verilmiştir. Araştırmacılar elde edilen verilerin kodlarını belirleyerek temalara giden bir çözümleme süreci izlemiştir. Bu süreçte sırasıyla 4. ve 5. sınıf öğrencilerin çizimlerine yer verilmiştir. Daha sonra belirlenen sıraya göre her bir çizim ayrı ayrı incelenmiştir. Kodların belirlenmesi

aşaması, öğrencilerden elde edilen yazılı metinler ve görsel veriler sürekli karşılaştırılarak gerçekleştirilmiştir.

İkinci aşamada ise uyumsuzluk gösteren kod ve temalar belirlenmiştir. Belirlenen uyumsuzlukların giderilmesi amacıyla üçüncü bir uzmanın yardımına başvurulmuştur. Üçüncü uzmanın katkılarıyla fikir birliğine varılmıştır. Uzmanlar, görsel sanatlar eğitimi alanında doktora yapmış kişilerden seçilmiştir. Üçüncü aşamada uzmanlar tarafından belirlenen ve son hali verilen kod ve temalar yorumlanarak tablolar halinde sunulmuştur. Bulgular bölümünde sınıf bazlı ayrıntılı sunulan kod ve temalar ile ilgili açıklamaların daha iyi anlaşılması amacıyla Tablo 1’de tema, kod ve örnek çizimlere yer verilmiştir.

Tablo 1. Tema ve kod listesine yönelik örnek çizimler

Tema	Kod	Örnek Çizim
Korona Virüsü Duygu Açısından Betimleme	Korkunç yüz ifadesi ile betimleme	
	Güler yüz ifadesi ile betimleme	
	Üzgün yüz ifadesi ile betimleme	
Korona Virüsü Şekil Açısından Betimleme	Dairesel biçimde betimleme	
Korona Virüse Yönelik Korunma Yöntemleri	Maske	
	Mesafe	

Evde kalmak

Temizlik

Aşı

Dezenfektan

Korona Virüse Yönelik
Korkuları

Ölüm

Hastalanmak

Virüsü bulaştırma

Bulgular ve Yorumlar

1. Araştırmanın birinci alt sorusu olan “COVID-19 pandemisinin 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin resimlerine yansıması nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisine ilişkin algıları

Tema	Kod	f	%	Toplam f
Korona Virüsü Duygu Açısından Betimleme	Korkunç yüz ifadesi ile betimleme	7	53,846	13
	Güler yüz ifadesi ile betimleme	3	23,076	
	Üzgün yüz ifadesi ile betimleme	3	23,07	
Korona Virüsü Şekil Açısından Betimleme	Dairesel biçimde betimleme	19	100	19
Korona Virüse Yönelik Korunma Yöntemleri	Maske	23	32,394	71
	Mesafe	15	21,126	
	Evde kalmak	11	15,492	
	Temizlik	8	11,267	
	Aşı	8	11,267	
	Dezenfektan	6	8,450	
Korona Virüse Yönelik Korkuları	Hastalanma	13	46,428	28
	Virüsü bulaştırma	10	35,714	
	Ölüm	5	17,857	

Tablo 2 incelendiğinde, 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisine ilişkin algılarının, 4 temaya ayrıldığı görülmüştür. Korona virüsü duygu açısından betimleme teması incelendiğinde, öğrencilerin korona virüsü betimlerken en çok korkunç yüz ifadesini (f=8) tercih ettikleri görülmüştür. Korona virüsü şekil açısından betimleme teması incelendiğinde, oluşturulmuş tek tema altında, 19 öğrencinin korona virüsü daireysel biçimde betimledikleri belirlenmiştir. Korona virüsten korunma yöntemleri teması altında en çok maske kullanımının (f=23) öğrenciler tarafından çizildiği belirlenmiştir. Korona virüs ile ilgili öğrencilerin resmettiği konular arasında en çok değinilen betimlemelerin, korona virüsten korunma yöntemleri teması (f=71) altında toplandığı görülmektedir. Korona virüse yönelik korkuları temasında öğrencilerin, resimlerinde en çok hastalanmak korkusu (f=13) ile ilgili betimler oluşturdukları görülmüştür.

2. Araştırmanın ikinci alt sorusu olan “5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisine ilişkin algıları nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisine ilişkin algıları

Tema	Kod	f	%	Toplam
Korona Virüsü Duygu Açısından Betimleme	Korkunç yüz ifadesi ile betimleme	8	53,333	15
	Üzgün yüz ifadesi ile betimleme	4	26,666	
	Güler yüz ifadesi ile betimleme	3	20	
Korona Virüsü Şekil Açısından Betimleme	Dairesel biçimde betimleme	15	100	15
Korona Virüse Yönelik Korunma Yöntemleri	Maske	32	40	80
	Mesafe	17	21,25	
	Temizlik	10	12,5	
	Evde kalmak	9	11,25	
	Dezenfektan	8	10	
	Aşı	4	5	
Korona Virüse Yönelik Korkuları	Virüsü bulaştırma	10	50	20
	Hastalanmak	8	40	
	Ölüm	2	10	

Tablo 3 incelendiğinde, 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisine ilişkin algılarının, 4 temaya ayrıldığı görülmüştür. Korona virüsü duygu açısından betimleme teması incelendiğinde, öğrencilerin korona virüsü betimlerden en çok korkunç yüz ifadesini (f=8) tercih ettikleri görülmüştür. Korona virüsü şekil açısından betimleme teması dikkate alındığında, oluşturulmuş tek tema altında, 15 öğrencinin korona virüsü dairesel biçimde betimledikleri belirlenmiştir. Korona virüs korunma yöntemleri teması altında en çok maske kullanımının (f=32) öğrenciler tarafından çizildiği belirlenmiştir. Korona virüs ile ilgili öğrencilerin resmettiği konular arasında en çok değinilen betimlemelerin, korona virüsten korunma yöntemleri teması (f=80) altında toplandığı görülmektedir. Korona virüse yönelik korkuları temasında öğrencilerin, resimlerinde en çok, virüs bulaştırma korkusu (f=13) ile ilgili betimler oluşturdukları görülmüştür.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada; "COVID-19 Pandemisinin Çocuk Çizimlerine Yansımaları" başlığı ile 4. ve 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin COVID-19 pandemisine ilişkin algılarını, yaklaşımlarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 4. ve 5. sınıf düzeyinde öğrenim gören toplamda 100 öğrenciden COVID-19 pandemi sürecine yönelik deneyimlerini açıklayan bir resim yapmaları istenilmiştir. Araştırma sürecinde, çocuk resimlerinden elde edilen sonuçlar ile "Çocuğun Sanatsal Gelişim Dönemleri" ile ilgili kuramların örtüştüğü gözlemlenmektedir (Yavuzer, 2005: 32).

Özellikle 5. sınıf öğrencilerinde gerçeklik dönemi (9-12 Yaş) etkilerinin var olduğu, korona virüsü tanımlarken kavramsal ilişkiler (korku, ölüm, vb.) kurarak ifade etmeye çalıştıkları görülmüştür. Bu dönemde toplumun bir üyesi olduğundan haberdar olan çocuk, bu farkındalığını çizgilerle yansıtmaya başlamıştır (Yavuzer, 2005: 65).

Psikolojik dönüşümleri ile beraber çocukların çevreleri ile ilişki kurmaya başladıkları, kavramlara ve olaylara bakış açılarını yansıtabildikleri gözlemlenmiştir. Pandeminin başlangıcından bu yana, basın-yayın organlarında yer alan haberler, toplumsal hayatın yeniden şekillenmesi ve buna bağlı olarak gündelik hayatta virüsle ilgili kolektif bir algının oluşması bağlamında, bu çalışmada yer alan resimler de değerlendirilebilir. Nitekim haberlerde yer alan virüs formlarının kimi çizimlerde aslına sadık kalınarak çizildiği dikkati çekerken, bazı resimlerde virüsün yine virüs formunda fakat daha kötücül unsurlarla betimlendiği dikkati çekmektedir. Buna bağlı olarak gerçeklik ve yaratıcılık arasındaki ilişkinin ele alınan kuramlarla da paralel bir biçimde yansıdığı görülür. Haberlere ek olarak çizimlerde yer alan unsurların afiş ve billboard gibi gündelik hayatta çocukların karşılaşabileceği görsellerden de beslendiği açıktır. Değnilmesi gereken bir başka nokta ise aşının işlevi, doktorların görevi ve ateş ölçümü gibi virüsle ilgili süreçlerin de resimlere yansımalarıdır. Bu bağlamda genelde çocukların doktorlardan korktuğuna ilişkin algıların kimi çizimlerde kırıldığı ve bazı çizimlerde doktorların "melek", animizmin de etkisiyle dünyayı maske takan bir varlık olarak çizildiği dikkati çeker. Sürecin bir çıktısı olarak çizimlerden de anlaşılacağı gibi çocukların kavram hazinesinin pandemi süreciyle beraber virüs ve etrafında şekillenen kolektif kültürden de beslendiği ve bu kültürü yine yaş düzeylerine bağlı olarak yeniden yorumladıkları da görülebilir.

Artut'un (2004) "Çocukların çizdikleri resimler daha önce algıladıklarının sonucudur" ifadeleri ile benzerlikler göstererek, çocuklar korona virüsü yuvarlak ve yüzeyinde T şeklinde eklentiler bulunan biçimde ifade ettikleri görülmüştür. Bu durumun basın yayın organlarında çıkan haberlerdeki virüs görüntülerinin bir yansıması olduğu düşünülmektedir. Tüm bu açılardan değerlendirildiğinde, gelişimsel olarak tutarlı ve çevrelerini algılayabilen öğrencilerin, zihinlerinde korona virüse karşı duygular ve şekiller oluşturdukları ve korunma yöntemlerini öğrenebildiklerini, bu öğrendiklerini resimlerinde yansıtabildikleri görülmektedir.

Elde edilen veriler doğrultusunda, çocukların resimlerinde yansıttıkları konuların başında, korona virüse yönelik korunma yöntemleri ile ilgili imgelerin yer aldığı görülmektedir. Her iki öğrenci grubunun resimlerinde, özellikle maske ve mesafe konulu betimlemeler bulunduğu görülmüştür. Çocukların bu hassasiyetinin gelişmesinin pandemi sürecinin başında ilan edilen on dört kuralın ve bu kuralların toplumsal yaşantının her alanında uygulanmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu durumun çocukların resimlerinde virüsler dâhil, insan ve insanla ilgili birçok imgenin, maske ile ifade edilmesi ile karşılık bulduğu söylenebilir. Bunun yanında temizlik kuralları, evde kalmak ve virüsü yenmek için dezenfektan kullanmak elde edilen veriler içerisinde azımsanmayacak ölçüde ortaya konulan ifade biçimleridir. Geçen zaman içerisinde pandemi süreci, her yaş gurubunda olduğu gibi, çocukların da gündemlerini oluşturmuş, günlük hayatlarını kaçınılmaz bir biçimde değiştirmiştir. Çocukların yaşları düşünüldüğünde, çevre ile ilişkilerinin

ilk dönemlerinde karşılaştıkları bu durum, resimlere korkuların yansımaları olarak aktarılmıştır. Toplumdaki her bireyde olduğu gibi, oluşan bu korku ortamının, çocuk resimlerinde daha fazla hastalanma ve çevrelerine virüs bulaştırma korkusu şekline karşılık bulunduğu görülmüştür. Pandemi gündeminin en yüksek olduğu dönemlerde basın yayın organlarında açıklanan vaka ve ölüm oranları bunun yanında ebeveynlerin konuya karşı hassasiyetlerinin çocukların algısındaki bu durumu şekillendirdiği söylenebilir.

Pandeminin ilk dönemlerinde yayınlanan 14 kuralı (elleri yıkamak, sosyal mesafe, öksürme ve hapşırma sırasında ağız ve burunu mendille kapatmak vb.) çocukların öğrendikleri saptanmış, özellikle maske ve mesafe konulu çizimlerinde net bir biçimde ifade edildiği görülmüştür. Pandemiye dair maske, dezenfektan gibi bazı araçların, çocuk resimlerinin bir kısmında direkt ifade edilmesi, "Evde Kal" gibi sloganlar ve resimlerde görülen sağlık personelleri çocukların sürece hâkimiyet düzeyini göstermesi açısından önemlidir.

Sonuç olarak, COVID-19 pandemisinin, devam eden etkileri ile gündemi bir süre daha işkâl edeceği düşünülmektedir. İnsanlığın maruz kaldığı bu durum, var olan yaşam koşullarını ve süreçleri tekrar düşünmemizin gerekliliğini ortaya koyarken, psikolojik ve sosyal etkileri değerlendirilmelidir. Çocuk resimleri ile ifade edilmiş pandemi sürecine dair tüm unsurlar, var olan koşulların insanlık için zor ve tekrar düzenlenmesi gereken unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dönemde ulusal ve uluslararası işbirlikleri önem taşımaktadır. UNESCO'nun (2020) tam kapanma dönemlerinde aile, okul, öğretmenlere psiko-sosyal destek vermek amacı ile oluşturmuş olduğu kaynaklar örnek verilebilir. Pandemi sürecinde eğitim ve psiko-sosyal süreçler ile ilgili devletin ve sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu platformlar kurulmalı, bilimsel veriler ışığında kaygı ve umutsuzluğu azaltacak destekler verilmelidir (Can, 2020: 41).

Pandemi sürecinin önemli sayılabilecek bir başka etkisi ise 9-12 yaş çocukların sosyalleşme süreçlerine verdiği zarar olarak değerlendirilebilir. Çocukların toplumsal ilişki kurma biçiminin bu yaşlarda şekillenmesi nedeniyle konu ayrıca önemli bir hal almaktadır. Sonuçlarının daha net biçimde, ileriki zamanlarda ortaya çıkacağı bu durum, psikoloji ve eğitim alanlarının konusu haline dönüştürülmeli, somut verilere ulaşılarak değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

- Arıcı, Burcu. "Resim, Psikoloji ve Çocuğun Dünyasında Resim". Sanat Dergisi 10 (2006): 15-22.
- Artut, Kazım. "Okul Öncesi Resim Eğitiminde Çocukların Çizgisel Gelişim Düzeylerine İlişkin Bir İnceleme". Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13.1 (2004).
- Buyurgan, Serap ve Usal, Yelda. "Türkiye’de Yaşayan Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin “Savaş” Kavramına Yönelik Resimlerinin Analizi." The Journal of Academic Social Science Studies 68 (2018): 41-54.
- Canosa, Antonia ve Graham, Anne. "Ethical Tourism Research Involving Children." Annals of Tourism Research 61 (2016): 219-221.
- Erkut, Erhan. "Covid-19 sonrası yükseköğretim." Yükseköğretim Dergisi 10.2 (2020): 125-133.
- Ertuğ, Can. "Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları" Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi 6.2 (2020): 11-53.
- Gürtuna, Sevgi. Çocuk ve sanat eğitimi: "çocuğum sanatla tanışıyor". Morpa Kültür Yayınları, 2004.
- Hıcıymaz, Yahya. "Investigation Of Game Perceptions Of Elementary School Students Through The Pictures They Draw In The Context Of Social Powers" Cypriot Journal of Educational Sciences 15.2 (2020): 369-385.
- Hiçyılmaz, Yahya, İnci Mehmet Akif, ve Seven, Serdal. "7-10 Yaş Grubu Çocukların Şiddet Algılarının Resimler Aracılığı ile Sosyal Güçler Bağlamında İncelenmesi." (2015): 503-508.
- Hiçyılmaz, Yahya. "8. Sınıf Öğrencilerinin İdeal Okula İlişkin Algılarının Çiz ve Yaz Yöntemi ile Hayal Gücü Tipolojisi Bağlamında İncelenmesi" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 39.3 100. Yıl Eğitim Sempozyumu Özel Sayı: (2020): 304-315.
- Kırıçoğlu, Olcay Tekin. Sanatta Eğitim. Ankara: Pegem A Yayıncılık, (2002).
- Kutluer, Görkem. "Gelişim Süreçlerinde Çocuk Resminin Yeri" Ekev Akademi Dergisi 63.63 (2015): 403-410.
- Lowenfeld, V., Brittain, W. L., Creative And Mental Growth (Second Edition) New York: The Macmillan Company (1964).
- Merriam, Sharan B. "Nitel araştırma." Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber. (Çev. Editörü: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık (2013).
- Serçemeli, Murat ve Kurnaz, Ersin. "COVID-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açılımları Üzerine Bir Araştırma." Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi, 4.1 (2020): 40-53.

- Søndergaard, Elisabeth, and Susanne Reventlow. "Drawing As A Facilitating Approach When Conducting Research Among Children." *International Journal of Qualitative Methods* 18 (2019): 1-11
- The Ministry of Health Official Website "COVID- 19 Nedir ?". 2020. Erişim Tarihi: 06.11.2021.
<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html>
- UNESCO. "Distance Learning Solutions", 2021 Erişim Tarihi: 04 Nisan 2020
<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
- WHO. "WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard", 2021a Erişim Tarihi: 25.10.2021
<https://covid19.who.int/>
- WHO. "WHO Director-General's Opening Remarks At The Media Briefing On COVID-19" 2021b, Erişim Tarihi: 25.10.2021
<https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Yavuzer, Haluk. "Resimleriyle Çocuk" İstanbul: Remzi Kitabevi. 2005.

REFLECTIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON CHILDREN'S DRAWINGS

Emrah PEK

ABSTRACT

In this study; it is aimed to determine the perceptions and approaches of the 4th and 5th grade students regarding the COVID-19 pandemic. The phenomenology study, which is one of the qualitative research designs, was planned as the most appropriate method for the research. The study group of the research consisted of a total of 100 students studying at the 4th and 5th-grade levels in the city center of Van in the fall semester of the 2020-2021 academic year. Fifty of the students are in the fourth grade and 50 are in the fifth grade. In order to determine the reflections of the COVID-19 pandemic on children's drawings, drawings of students and their own explanations of drawings were evaluated as research data. Data were collected from the students in the study group by complying with the pandemic conditions. In this process, students were asked to make a drawing explaining their experiences during the COVID-19 pandemic. The obtained qualitative data (drawings) were analyzed by the content analysis method. As a result of the research, it has been observed that the news in the media has its counterparts in the world of children, and that this news have effects on the way the pandemic is reflected on the pictures. It was observed that there were descriptions of masks and distance in the paintings of both student groups. It has been observed that the pandemic, which children encounter in the early stages of their relationship with the environment, is transferred to the pictures as a reflection of fear, and expressed as the fear of getting sick and infecting their environment. It has been determined that children have learned the "14 rules" created in the early stages of the pandemic.

Keywords: COVID-19 Pandemic, children's drawings, schematic stage children's drawings, dawning realism children's drawings